

ЗАСНУВАННЯ ІМСТИЧІВСЬКОГО МОНАСТІРЯ ТА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ В АВСТРІЙСЬКІ І АВСТРО-УГОРСЬКІ ЧАСИ

На високому пагорбі, у підніжжя якого розкинулася Бережанська рівнина, вже понад трих віки стоїть монастир св. Іоаннела Михаїла. Він розташований в селі Імстичево Івано-Франківського району Закарпатської області на лівому березі р. Боржави. І хоч він не є таким давнім, як скажемо Мукачівський чи Грушівський монастирі, проте не менш багатий на свою історію.

Про історію заснування та діяльність Імстичівського монастиря написано дуже мало, коли не сказати, що спеціально не написано майже нічого. Про заснування монастиря маємо скруті та не надто достовірні відомості, що містяться у працях церковних істориків І. Базилевича, М. Лучкая, А. Кралицького, Є. Сабова, А. Петрушевича, Г. Кінаха, М. Валрика, А. Пекаря, О. Барана та світських дослідників А. Годника, Т. Легоцького, О. Петрова, В. Пагирі і автора цих рядків. Отже, зібраний фактичний матеріал дозволить написати перший в історичному краєзнавстві нарис з історії Імстичівського монастиря.

В історичній літературі ніколи не існувало єдиної думки щодо заснування монастиря ЧСВВ в Імстичеві. Двоєчі відповідь на це питання кожний дослідник звертався до письмових джерел-грамот. Так, наприклад, І. Базилевич, фундаційну грамоту про заснування Імстичівського монастиря відносить пізніше 1664 р.¹ Крайній знавець письмових джерел початку XIX ст. М. Лучкай, критикуючи свого попередника за глумачення ним подій без документальних підтверджень, обмежився лише сухою констатацією того, що єпископ Іоанн Кісїк Зейкань, "утримувався з власних доходів у Імстичеві і заснував там же монастир для ченців ордену Св. Василя В."²

Традицію невинуведення відповідних грамот про заснування монастиря продовжив А. Кралицький, який обмежився лише висловлюванням М. Лучкая.³ Та не пройшло й сто років з часу виходу першого тому праці І. Базилевича, як Є. Сабов навіть грамоту про заснування Імстичівського монастиря, щоправда, в одному місці датовану 1654 р., а в іншому 1661 р.⁴

Така заплутана ситуація навколо питання про заснування монастиря в Імстичеві залишилася у спадок дослідникам історії релігії і церкви на Закарпатті у XX ст. У своїх працях такі

авторитетні вчені як А. Годинка, О. Петров, В. Гаджега, М. Ваврик, А. Пеккар, О. Баран, хоч і не були однозначними у відповіді на дане питання, проте нічого нового у доріччянні з своїми попередниками не ввели.

Відомий український вчений І. Панькевич під час екскурсії по Закарпаттю знайшов чимало пограничних записів на церковних книгах, які 1970 р. було опубліковано в "Науковому збірнику Музею української культури у Свиднику". У вступі до цих зборів Панькевич пише, що один монах Мукачівського монастиря передав йому кілька грамот монастирів в Імстичеві та Заріччі. Один з дослідників рукописної спадщини І. Панькевича український вчений з Прип'єва, академік НАН України Микола Мушинка зазначає, що той (І. Панькевич – авт.) зібрав копії з грамот Імстичівського монастиря, які датуються 1654-1826 рр. (42 арк. рукопису), а грамоти Зарічанського монастиря взяв із збірки професора А. Колесси (20 арк. рукопису).⁵

Зважаючи відомому закарпатському краєзнавцю В. Пагірі, сучасний читач має змогу ознайомитися з деякими з грамот, зібраних І. Панькевичем. Вони охоплюють період з 1644 до 1772 рр. і дають можливість децю змінити усталене уявлення про заснування Імстичівського монастиря, запропоноване у свій час І. Базиловичем та С. Сабовим. Зокрема, в дарчій грамоті Улашина від 16 липня 1644 р. йдеться про те, що він "передає монастиреві свою гору, яка є його власністю, щоб на вічні часи як владика Іоаннікій, так і інші старці Імстичівського монастиря молилися за мою душу..."⁶ Можливо навіть, якщо при дешифруванні грамоти було допущено помилку і рік дарчої Улашина має датуватися не 1644, а 1654 р., то М. Лучкай мав усі підстави сумніватися у датуванні монастиря І. Базиловичем, оскільки саме 1654 р. зустрічається в одному місці і у С. Сабова, і в рукописі І. Панькевича.

Однак опублікована грамота В. Пагірею від 1644 р. провокує й іншу дискусію, пов'язану на цей раз з особою єпископа І. Зейкана. З його ранньої біографії, окрім того, що він був сином "русинського шляхтича" Андрія Зейкана із Імстичева, нам достеменно нічого не відомо.⁷ З грамоти Улашина від 1644 р. слідує, що І. Зейкань уже був "владикою" (єпископом). Проте добре відомо, що в середньовічній церковній традиції не завжди дотримувалися чіткості при зверненні до посадових осіб. Тим більше, що ще 1644 р. був у живих мукачівський православний єпископ Василь Тарасович, котрий помер 1651 р. Отже, можемо припустити, що житель с. Імстичево Улашин мав на увазі ігумена тутешнього монастиря "владика Іоаннікія".

Резон з тим, незважаючи на те, що такий висновок суперечить традиційним підходам в історичній науці.

Проте добре відомо, що І. Зейкань був запеклим противником переконної унії православної церкви з Римом, користуючись тим самим неабиякою підтримкою у тогочасних семіотородських протестантських князів.⁸ Беручи до уваги цей факт, вдова семіотородського князя Юрія Ракоція Сузіанна Паратфі після смерті мукачівського православного єпископа В. Тарасовича (1633-1651 рр.), як владичка Мукачівської домонії, з огляд на монастиря на Чернечій горі, відхилила кандидатуру уніата Петра Партеція (Ростошицького) і при підтримці протестантів призначила на його місце Іоаннікія Зейкана (1651-1687 рр.). Його влада поширювалася на Березький, Угочанський і Марамрошський комитати.⁹ На час призначення І. Зейкана мукачівським єпископом він був уже, як стверджує А. Пеккар, князем.¹⁰

Спируючись на "Щоденник" мукачівського уніатського єпископа Йосифа де Камелліса від 1690 р. М. Лучкай писав, що 1658 р. І. Зейкань достовірно був єпископом, щоправда без призначення австрійським імператором і підтвердження папи римського, оскільки ці права мав до того Петро Партецій. У "Щоденнику" Й. де Камелліса записано, що латорицький вікарій Василь Визницький був висвячений Зейканом 32 роки тому, а значить 1658 р. На той час В. Визницькому було лише 12 років, що вкотре свідчить про чисельні порушення процедури висвячення в тогочасній церковній практиці.¹¹

Наступне питання, котре не до кінця роз'яснене в історичній літературі, це як довго міг перебувати в Мукачівському монастирі єпископ І. Зейкань. Із звіту імперського посланця М. Подбелани до княгині Софії Баторі довідуємося, що 1660 р. І. Зейкань ще виконував функції єпископа у Мукачеві.¹² Наступного 1661 р. завдяки фінансовій допомозі румунського воєводи Константина Мулту І. Зейкань розпочав будівництво кам'яної церкви в монастирі на Чернечій горі.¹³ Натомість С. Сабов пише, що саме на початку 1661 р. вдова князя Юрія Ракоція II Софія Баторі віддала І. Зейканя з території Мукачівської домонії. Того ж року у своєму рідному селі Імстичеві оновлений єпископ заснував монастир і катедру для управління єпархією.¹⁴

Та біла правдоподібною, на нашу думку, видається гіпотеза російського знавця середньовічних текстів з історії релігійного життя на Закарпатті Олексія Петрова. Літом 1664 р. княгиня С. Баторі вигнала І. Зейкана з Мукачівського монастиря

після чого він певний час перебував в Імстичівському монастирі.¹⁵ Очевидно, що саме з Імстичівського монастиря вигнаний єпископ І. Зейкань відправляє до Мукачєва свого прихильника, ієромонаха Методія Раковецького, котрого в ігуменстві на Мукачєвський монастир затвердив кальвініст Імре Текелі. Ймовірно певний час в його руках і знаходилася єпископська катедра в Мукачєві.¹⁶

Та як відомо з документів пізнішого часу І. Зейкань керував будівництвом згадуваної вже нами кам'яної церкви в Мукачєві на Чернечій горі з стін Імстичівського монастиря. Проте не відомо саме, коли він перебрався з нього до монастиря в Углі, звідки управляв православними парафіями Мараморошчини, які у 1680 р. визнали його архієпископську владу.¹⁷ Проте, як свідчать дані перевірки, проведеної 1725 р. єпископ І. Зейкань висвятив багатьох священників не лише Мараморошського, але й Угочанського та навіть Березького комітатів. Зокрема, у 1684 р. ним був висвячений верещський вікарій Василій.¹⁸ Помер єпископ І. Зейкань ймовірно у 1686 р.

Після смерті ігумена Імстичівського монастиря І. Зейканя 8 листопада 1686 р. його наступником обрали отця Дорофтея. У виборах брали участь номінат Мукачєвського монастиря Методій Раковецький, який на похоронах свого вчителя виступив як його наслідник, ігумен Угличського монастиря Герасим, архимандрит Митрофан та священники Андрій (копанський), Стефан і Тимодей (Імстичівські), Петро (білещький), Петро (сєвлюшський) і березький протопоп Алезій.¹⁹ Тоді до обителі Імстичівського монастиря поселилися чотири монахи: М. Раковецький після смерті свого "патрона" одержав від нез'єднаних священників номінацію на православного єпископа. Висвячення його відбулося в Стрию 1687 р. екзильним сучаським митрополитом Досифеєм.²⁰

Проте вже на початку 1688 р. в Кошицях М. Раковецький складає "словидь католицької віри" і того ж року, на думку О. Барана, був усунутий від єпископства І. Гавриловичем.²¹ Невадомі його, як і колись І. Зейканя, уніатський єпископ Й. де Камелліс за зв'язки з росвігівським парохом, відомим захарпатським полемістом, захисником православ'я Михайлом Андрєєвим вигадає з Мукачєва.²² Так безславно скінчилася церковна кар'єра вірного послідовника засновника Імстичівського монастиря І. Зейканя ієромонаха М. Раковецького.

Тим часом, Імстичівський монастир поступово перетворюється в один із духовно-релігійних центрів краю. Ще у

1657 р. житель села Імстичєво (леж Копинєць) віддав монахам Фиделію і Афіслю свою частку лаза Кам'яні поточини та два лани за 12 угорських злотих. Своєю частку лаза на Кам'яних поточинах заповів монастирю і Петро Копинєць, щоб зберегти його від нападів воїнів графа Естергазі за 3 німецькі злоті. 10 листопада 1665 р. шляхтич села Білки Станко подарував монастирю орну землю і сінокоси в Криничках, а 12 липня 1666 р. Матій Добра разом з сином Ромашом подарували монастирю свою шиву на Охабі і біля Головачат.²³

Разом з тим Імстичівський монастир також не обминули лани релігійних та національно-визвольних війн семигородських князів з австрійськими Габсбургами за угорську корону, які призвели до справжньої господарської руйни краю, особливо Верещький комітат. З грамоти від 19 лютого 1687 р. читасмо, що ігумен Імстичівського монастиря Дорофтей відправляє до православних Сатмару, Калло, Дебрєцену, Потоку, Токаю і Ондю ієромонахів Дософтея і Єфрема сповістити їх про те, що юруши (угорські повстанці – авт.) обкрадають володіння монастиря, котрий до того ж варту було заново перекрити, і тому просять у них допомоги.²⁴

Незалипались байдужими до потреб монастиря і односельчани та жителі навколишніх сіл. Так, 20 грудня 1701 р. житель с. Лукова Лазарь Васильєв заповів монастирю Чертіж під Павловим лємом, а його брат Михайло передав монастирю землю, яка знаходилася в кінці села Імстичєво на Прогоні. 20 червня 1712 р. Федько Копинєць заповів монастиреві свою землю на Павловім лєзі за кринницею Чертіж, а 30 травня 1720 р. брати Олекса, Михайло, Іоаким, Юрко і Дмитро Лавичани в присутності шляхтича Мигала Біленького і березького протопона подарували монастирю свій лаз Чертіж вище Кам'яних поточин.²⁵

До 20-х рр. XVIII ст. Імстичівський монастир продовжував залишатися твердинею православ'я на Закарпатті. Проте з лютого 1727 р. під головуванням невисвяченого мукачєвського уніатського єпископа Іосифа Годермарського в Сєвлюпі (нині Виноградів – авт.) відбулися збори уніатського духовенства Угочського комітату, на яких з-поміж 24 священників був присутнім і імстичівський священник І. Зейкань.²⁶ На зборах, священників було ознайомлено із рішеннями Замостьського синоду 1720 р., схвалених в "Исповѣданіи віри", визнання якої підписали 49 священників.²⁷ Того ж 1727 р. монахи Імстичівського монастиря були підпорядковані мукачєвському уніатському

єпископу Юрію Бізанцію, котрий 8 травня прийняв і підписав фундаційну грамоту про заснування монастиря від 1676 р.²⁹

Отже, з того часу історики Мукачівської єпархії відлік Імстичівського монастиря ведуть з 1676 р. Проте не слід забувати, що він був заснований як православний монастир і лише з 1727 р. є греко-католицьким.

Втім десь не раніше початку 60-х рр. XVIII ст. до Імстичівського монастиря було присвячено Свято-Миколаївський монастир у Заріччі, перші письмові згадки про який відносяться до 1687 р., коли йдеться про його засновника о. Іоана Колубца. Духовне та соціальне зростання монастиря відбувається при ігуменові Михайлу на початку XVIII ст.³⁰ У жовтні 1750 р. ігуменом Зарічанського монастиря згадується ієромонах Никифор Староста, а у 1760 р. якийсь Михайло. У квітні 1762 р. помирає ігумен Імстичівського монастиря Никифор Староста. Але під 1760 і 1762 рр. також згадується ім'я ігумени Імстичівського монастиря Вонифатія Грещули.³¹ Очевидно Никифор Староста був останнім ігуменом Імстичівського монастиря без Зарічанського, а Вонифатій Грещула міг бути першим ігуменом уже об'єднаних монастирів в Імстичеві.

До церковної реформи, проведеної у 80-х рр. XVIII ст. австрійським імператором Йосифом II, на території Мукачівської греко-католицької єпархії діяли 12 монастирів ЧСВВ, серед яких: Мукачівський, Імстичівський, Малобережанський, Углицький, Белевлянський, Борзнявський, Зарічанський, Краснобрідський, Маріупольський, Биксадський, Буківський і Гайдудорозький. У травні 1788 р. за наказом Йосифа II мукачівській греко-католицькій єпископ Андрей Бачинський був змушений закрити всі т. зв. "схизматичні" монастирі розширеної в Мараморощеському комітаті.³² За дорученням останнього, Арсеній Коцак у присутності протоігумена мараморощеських монастирів Стефана Ковейчака здійснив їх повний опис "Описаніе оубтелей Мараморощеских дребле бывших".³³ Після цієї реформи на території єпархії залишилися діючими Мукачівський, Імстичівський, Малобережанський, Борзнявський, Краснобрідський, Биксадський, Буківський, Маріупольський і Гайдудорозький монастирі, з яких на території сучасного Закарпаття діяли лише перші чотири.³⁴

Соціально-економічне становище Імстичівського монастиря до кінця XVIII – початку XIX ст. залишалось нестабільним. В листі від 26 лютого 1751 р. ієромонах монастиря Андрей Медвешський скаржиться ігумену Мукачівського монастиря Гедону Пазину на скрутне матеріальне становище

єпископа монастиря.³⁵ Хоча документи й надалі фіксували поквартування монастиря з числа місцевого заможного населення Так, 6 липня 1765 р. Гриць Попович-Зейкан віддав монастирю дві ниви за рікою на Волюсії долині.³⁶ Зрештою у 70-х рр. XVIII ст. монастир поступово перетворюється на великого власника землі та різного рухомого майна, про що свідчить, хоча й заставна грамота пана Георгія Зейкана від 20 березня 1772 р. про поземку, але на цей раз, вже у ігумена монастиря Вонифатія Грещули трьох коншин.³⁷

Та ситуація ускладнювалася, насамперед тим, що майже одночасно власником Березького комітату був граф Шенборн. Лише у травні 1778 р. представники графа домовилися з єпископом А. Бачинським про виділення кожному пароху одного ділянки ("фундуса") землі, а в тих місцях, де це неможливо, парафії призначалася 12 кадастральних угрів землі, з яких 8 – оловинку і 4 – дякові. Але як стало відомо у 1781 р. граф Шенборн визнає право на цю власність лише для 59 парафій, серед яких був і монастир в Імстичеві.³⁸

Теперішній монастир в Імстичеві був споруджений у 1773 р., а кам'яна церква при ньому у 1798 р. У 1806 р. мукачівський єпископ А. Бачинський виклопотав у Римі дозвіл на проведення при монастирі на храми церкви св. Михайла і в свято Різдва Пресв. Діви Марії відпуст.³⁹ За даними перепису Мукачівської греко-католицької єпархії, проведеного відповідно у 1792 та 1806 рр. населення с. Імстичево зросло з 451 чоловіка до 678, будучи, за винятком однієї римо-католицької хати, суцільно греко-католицьким. У 1792 р. парохом села був Іван Прудан, але у 1806 р. це місце, виявляється, було вакантним.⁴⁰ В цілому за даними Шематизму від 1809-1812 рр. в Мукачівській єпархії проживало 560 тис. чол., нараховувалося 729 парафій, понад 800 священників, 120 семінаристів, 7 монастирів та 75 монахів ЧСВВ.⁴¹

В кінці XVIII – на початку XIX ст. при Імстичівському монастирі діяла початкова школа, в котрій певний час викладали такі ділячі, як І.О. Зейкан та А. Коцак.⁴² У 1892 р. мукачівський єпископ Юлій Фірицький виклопотав у Римі право на проведення відпуст при Імстичівському монастирі ще й на свято Вознесіння Христа. Та найчастіше паломники приходили в монастир на відпусту на "Малу Богородицю".⁴³

Таким чином, впродовж другої половини XVII – початку XIX ст. Імстичівський монастир св. архангела Михайла перетворився на справжній центр не лише чернечого аскетичного життя, але й своєрідний осередок духовного та

культурного розвитку Березького комітату, почесно посівши це місце вслід за давнім Мукачівським монастирем на Чернечій горі.

**СПИСОК ІЄРОМОНАХІВ І МОНАХІВ
ІМСТИЧІВСЬКОГО МОНАСТІРЯ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХVIII – ПОЧАТОК ХХ СТ.)**

Чернець ім'я	Прізвища	Дата смерті
ієромон.	Модест	-
ієромон.	Никифор	Староста
ієромон.	Досифей	Прим
монах	Юста	Кост
монах	Ананій	Андрешкович
ієромон.	Анастасій	Андрейкович
ієромон.	Валеріан	Артімович
ієромон.	Іпполит	Плещак
ієромон.	Спіридон	Молнар
ієромон.	Аврамій	Ледзел
монах	Геннадій	Леферович
ієромон.	Ізекіл	Палюх
ієромон.	Ісааїя	Молнар
ієромон.	Ізекіл	Мелеш
монах	Юстин	Гамбурський
ієромон.	Палладій	Цигла
ієромон.	Варфоломе	Станчак
ієромон.	Я	Маллет
ієромон.	Георгій	Шимко
ієромон.	Силвестр	Корольч
ієромон.	Ігнатій	Бобяк
ієромон.	Мефодій	Маркош
ієромон.	Тимофей	Гелемяк
ієромон.	Ананій	Каросій
ієромон.	Кілор	Шафранко
ієромон.	Корнелій	Ружиналий
ієромон.	Силвестер	Пато
ієромон.	Виктор	Філар
ієромон.	Ієронім	Микудич
ієромон.	Кирил	-

1. Basilovits J. Brevis notitia fundationis Theodori Koriathovits. - Cassoviæ, 1799-1804. - Vol. II. - Appendix 2.
2. Лучкай М. Історія карпатських русинів. - Т. II. - Ч. II // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. - Прашів, 1986. - Т. XIV. - С. 300.

3. Каванцій А. Историческое описаніе монастырѣи ЧСВВ въ Угорской Руси // Временникъ Ставропільского Института на с. 1872. - XI. - Львовъ, 1871. - С. 116-117.
4. Ошаръ Ф. Хрестоматія церковно-славянскихъ и угорскихъ литературныхъ памятниковъ. - Унгваръ, 1893. - С. 51.
5. Мушинка М. З рукописного архіву Івана Панькевича // Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23-24 жовтня 1992 р.). - Ужгород, 1992. - С. 386.
6. Пагиря В. Монастирі Закарпаття (1360-1939). - Мукачєво, 1994. - С. 46.
7. Сабоу Е. Указ. соч. - С. 45-50.
8. Дулишковичъ І. Историческіе черты Угро-руссинхъ. - Тетрадь II. - Ужгородъ, 1874-1877. - С. 122-123.
9. Баран О. Церква на Закарпатті в роках 1665-1691 // Богословія. - Т. XXXII. - Ч. 36. - Рим, 1968. - С. 63-64; Lacko M. Unio Uthorodensis Ruthenorum Carpathicorum cum Ecclesia Catholica. - Romae, 1955. - P. 142-147.
10. Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття: У 2-х т. - Рим-Львів, 1997. - Т. I. - С. 40.
11. Лучкай М. Назв. праця. - Т. 2. - Ужгород, 1999. - С. 296.
12. Hodinka A. A munkási görög szertartásu püspökség okmánytára. I köt., 1458-1715. - Ungvár, 1911. - P. 195-196.
13. Basilovits J. Op. cit. - Vol. I. - P. 100-101; Лучкай М. Історія... Т. XIV. - С. 219-221; Дулишковичъ І. Указ. соч. - Т. II. - С. 122-123.
14. Сабоу Е. Указ. соч. - С. 51.
15. Петровъ А. "Старая вѣра" и унія XVII-XVIII вв.: У 2-х ч. - Спк., 1905-1906. - Ч. 2. - Ф. 24; Пекар А. Ужгородська унія та її творці (1646-1996) // Відбитка із "Записок ЧСВВ". - Рим, 1996. - Т. XV. - С. 266-267.
16. Баран О. Назв. праця. - С. 39-42.
17. Петровъ А. Указ. соч. - Ч. II. - С. 25; Баран О. Назв. праця. - С. 64-65; Пекар А. Ужгородська унія... - С. 269.
18. Лучкай М. Назв. праця. - Т. 2. - С. 299-300.
19. Годинка А. Книга писанихъ шриликъ документовъ угорскихъ русинъ // Hodinka Antal válogatott kéziratai / Válogatta, szerkesztette és bevezető életrajzot írta: Udvari István. - Nyiregyháza, 1992. - С. 82.
20. Петрушевчъ А. Сводная Галицко-Русская легенда с 1600 - по 1700 гг. - Львовъ, 1874. - Ф. 212, 215; Петровъ А. Указ. соч. - Ч. 2. - С. 27-30.

- 21 Баран О. Указ. праця. – С. 50-51.
- 22 Hodinka A. Okružnata. – P. 297-298; Дулинковичь І. Указ. соч. – Т. III. – С. 3-4; Пекар А. Нариси... – Т. I. – С. 69-70.
- 23 Пагіря В. Монастирі... – С. 46-47.
- 24 Годинка А. Книга писаних... – С. 78.
- 25 Пагіря В. Монастирі... – С. 47-48.
- 26 Лучкай М. Історія... – Т. XVI. – С. 196-202.
- 27 Там же. – С. 202.
- 28 Basilevits J. Op. cit. – Vol. I. – Pars II – Appendix.
- 29 Пагіря В. Монастирі... – С. 42-44.
- 30 Там же. – С. 44-45.
- 31 Баран О. Єпископ Андрей Бачинський і церковне відродження на Закарпатті. – Йористон, 1963. – С. 40-41.
- 32 Пагіря В. Монастирі... – С. 80-91.
- 33 Кралицей А. Историческое описание... – С. 50-53; Кіптах Г. Посищення закарпатських монастирів ЧСВВ в рр. 1755, 1756, 1765, 1809 // Записки ЧСВВ. – Жовква, 1928. – Т. III. – С. 433-446.
- 34 Годинка А. Книга писаних... – С. 83.
- 35 Пагіря В. Монастирі... – С. 48-49.
- 36 Там же. – С. 49.
- 37 Lehoczky T. A beregmegyei görög katolikus lelkészsegek története a XIX sz. végéig. – Munkács, 1904. – P. 35-40.
- 38 Ф.Ф. (Кралицький А.). Изъ Бережаны // Свѣтъ. – 1867. – Ч. 12. – С. 3-4.
- 39 Bendász I., Koi I. A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye lelkészsegeinek 1792. évi katalógusa. – Nyiregyháza, 1994. – P. 44; A munkácsi görögkatolikus püspökség lelkészsegeinek 1806. évi katalógusa / Szerkesztette: Udvari István. – Nyiregyháza, 1990. – P. 93.
- 40 Schematismus Munkácsiensis anno 1809-1812. – P. 303-312.
- 41 Завадах М. Вчені Імстичівського монастиря // Новини Закарпаття. – 1991. – 2 жовтня. – С. 7.
- 42 Пекар А. Нариси... – Т. 2. – С. 365.
- * Udvari I. Op. cit. – P. 154-163.